

Zápis 12. 10. 2020

Jazykové příručky

- soustava **pravidel** psané i mluvené podoby jazyka

1) Slovník spisovné češtiny

- význam slov

2) Pravidla českého pravopisu

- poučky a definice

3) Stručná mluvnice česká

- poučení o jazyce, slovech

Zápis 13. 10.

Jazykověda = lingvistika

1) Nauka o slovní zásobě a tvoření slov

a) význam slov

b) tvoření slov

2) Mluvnice = gramatika

a) tvarosloví (slovní druhy...)

b) skladba vět a souvětí (syntax)

3) Nauka o zvukové stránce jazyka = hláskosloví (fonetika)

4) Nauka o slohu = stylistika

5) Nauka o nářečích = dialektologie

Hláskosloví (fonetika)

→ nauka o **zvukové** stránce jazyka

Hláška – nejjednodušší jednotka řeči; hlásky dělíme na:

samohlásky

- a) krátké → a, e, i, y, o, u
- b) dlouhé → á, é, í, ý, ó, ú, ů,

souhlásky

- a) tvrdé → h, ch, k, r, d, t, n (píšeme po nich tvrdé y)
- b) měkké → ž, š, č, ř, c, j, ď, ť, ň (píšeme po nich měkké i)
- c) obojetné → b, f, l, m, p, s, v, z (píšeme po nich obojí – i, y)

dvojhásky

- ou (česká dvojháška – mouka, louka...)
- au, eu (převzaté – auto, euro...)

Zápis 23. 10.

- **Hláška** – nejjednodušší jednotka řeči
- **Písmeno** – znak pro hlásku

př.: písmeno Z [zet]

Výslovnost hlásek

- píšeme do hranatých závorek
- potápět [potápjet] → 7 písmen, 8 hlásek!
- město [mněsto] → 5 písmen, 6 hlásek
- zpívat [spívat] → 6 písmen, 6 hlásek

- **Slabika**

- základem slabiky je:

- a) samohláška – na-u-čit, vy-my-šle-ný
- b) dvojháška – au-to, kou-kat, eu-ro
- c) slabikotvorná souhláška = r, l – vlk, krk, sr-deč-ní

- **Slovo** – skupina hlásek, která má určitý význam

Zápis 6. 11. 2020

Spisovná výslovnost skupin souhlásek

Jako jednu hlásku můžeme vyslovovat:

- a) 2 stejné souhlásky
  - Anna [Ana]
  - kamenný [kamený]
- b) znělou a neznělou souhlásku vedle sebe
  - rozsednout [rosednout]

Obě hlásky musíme vyslovit:

- a) jestliže je třeba rozlišit význam slov
  - Nad hladinou moře létali racci. (V řece žijí raci.)
  - Nejjistější cesta k úspěchu je pevná vůle. (Petr je dnes nejjistější než Robin, protože se na rozdíl od Robina nepřipravil.)
  - Nová auta mají tišší motor než dřív. Žáci jsou tiší.

Zápis 9. 11. 2020

Slovní přízvuk

- všechny slabiky ve slově nevyslovujeme stejně silným hlasem
→ zesílení hlasu = přízvuk
- v češtině dáváme důraz většinou na **první slabiku** → hlavní přízvuk
- př.: auto, domov, škola
- v delších slovech (nejméně 3-slabičné) dáváme důraz také na liché slabiky → vedlejší přízvuk
- př.: kamarádi, namalovat
- při spojení dvou slov se může vedlejší přízvuk vyskytovat i na sudých slabikách
- (mo-rav-sko-slez-ský, čer-ve-no-bí-lý)

Zápis 10. 11.

• Předložky a přízvuk

- 1) **jednoslabičné** – od, pod, u, nad, o, za....
  - mají hlavní přízvuk
  - předložku čteme se slovem dohromady
  - př.: na hlavě [**na**hlavě], pod stolem [**pod**stolem]
- 2) **neslabičné** – s, v, z, k...
  - při výslovnosti tvoří slabiku dohromady se slovem
  - př.: s penězi [**s**penězi], k potoku [**k**potoku]
- 3) **víceslabičné** – kolem, mezi, mimo...
  - mají hlavní přízvuk na své první slabice, následné slovo má na první slabice také hlavní přízvuk
  - kolem domu, mezi lokomotivami

Zápis 13. 11.

Větný přízvuk

- silnější než slovní přízvuk
- zesílení hlasu na slovech, které chceme zdůraznit
- Př.: To přinesla Petra.
- To přinesla Petra.

Příklonky

- nemají přízvuk, přiklánějí se ke slovu
- **spojky** – a, i, že, ani ....
- **krátké tvary zájmen** – mi, mě, ti, si, se ...

Pauza = přestávka v řeči

- značka “
- pauzu ve větě děláme po čárce nebo na konci věty
- př.: Řekl bych, “ že zítra bude hezky. “ Mohli bychom vyrazit na výlet.“

Tempo řeči

- mělo by být přiměřené (ani pomalé ani rychlé)
- pro lepší porozumění

Zvuková stránka věty

Větná melodie = intonace → průběh tónu hlasu při vyslovení věty

- Klesavá (klesáme hlasem)
- Stoupavá (stoupáme hlasem)
- Stoupavě klesavá (tón hlasu nejdříve stoupá a potom klesá)

Věta oznamovací

- melodie klesavá
- Příklad: Dneska je venku hezky.

Věta tázací

a) Zjišťovací

- odpovídáme na ni ANO/NE
- melodie stoupavá
- příklad: Půjdeš dnes ven? (odp. ANO/NE)

b) Doplnňovací

- odpovídáme slovem nebo celou větou (doplníme danou informaci)
- melodie
  - o klesavá
  - o stoupavě klesavá
- příklad: Kdo snědl ten Koláč? (Odpověď: Karel)

Věta rozkazovací

- melodie klesavá
- Příklad: Jdi pryč!
- Posad' se u nás.
- **Pozor** – věta rozkazovací může mít na konci vykřičník, ale i tečku → rozkazovací větu poznáme podle slovesa v rozkazovacím způsobu

zp. rozkazovací

běž, sedni si

zp. oznamovací

běžím, sedím

Věta zvolací

- melodie
  - o klesavá
  - o stoupavě klesavá

př.: To je krása!

Zápis 23. 11.

Skladba věty

Větný člen (značka VČ)

- je součástí věty

Jednoslovný větný člen:

- 1) **podstatná jména** - strom, babička, Pavel...
- 2) **přídavná jména** – zelený, Pavlův, bratrův...
- 3) **zájmena** – já, můj, tento...
- 4) **číslovky** – sto, pátý, desatero...
- 5) **slovesa** – skákal, poběžím...
- 6) **příslovce** – večer, doma ...

Víceslovný větný člen:

- 1) **předložka + jméno** (podstatné jm., přídavné jm., zájmeno)
  - se psem, na červeném, bez tebe
- 2) **zvrtné sloveso**
  - díval se, zpíval si
- 3) **složený tvar slovesný**
  - díval jsem se, chtěli bychom, bude pršet

Př.:

Díval jsem se na televizi.

vč

vč

Pavel půjde na procházku se psem.

vč   vč   vč   vč

Zítřa bude pršet.

vč   vč

Zápis 24. 11.

Větné členy – přehled

Každá věta se skládá z větných členů. V češtině rozlišujeme:

Základní větné členy:

- **podmět** (Po, značíme rovnou čarou)
- **příisudek** (Př, značíme vlnovkou)

→ tvoří základ věty, představují spolu **základní skladební dvojici**

Po   Př
Slunce svítí.

Rozvíjející větné členy:

- **přívlastek** (Pk)
- **předmět** (Pt)
- **příislovečné určení** (Pu)
- **doplňěk** (D)

→ rozvíjí větu, rozvíjí další členy

Po   Pt   Pu   Př   Pu
Slunce nám dnes svítí do oken.

Zápis 26. 11.

Podmět (Po)

- člen základní skladební dvojice
- označuje **nositele děje**
- ptáme se na něj otázkou: **Kdo? Co?**

1) podmět vyjádřený

- nejčastěji bývá vyjádřen podstatným jménem, ale může být vyjádřen i jiným slovním druhem

- a) podstatné jméno (**Pavel** píše.)
- b) přídavné jméno (**Poslední** se připraví.)
- c) zájmeno (**On** píše.)
- d) číslovka (**Čtyři** chybí.)
- e) infinitivem (**Chybovat** je lidské.)

a další...

2) podmět nevyjádřený

- poznáme ho **z předchozí věty** nebo podle **tvaru slovesa**
- píšeme ho do hranaté závorky za větu
- **Karel** šel do kina. Byl z filmu nadšený. **[Karel]**
- Šel jsem na nákup. **[Já]**
- Běž na nákup **[Ty]**

3) podmět několikanásobný

- vyjádřen **dvěma i více slovy**
- tvoří 1 větný člen!
- výrazy oddělujeme čárkou nebo spojkami (a, i, nebo)
- **Máma a táta** šli na nákup.
- **Jablka, hrušky i švestky** mi moc chutnají.

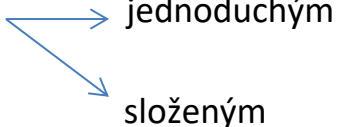

Zápis 30. 11.

Přísudek (Př)

- člen základní skladební dvojice
- označuje: **co podmět dělá**
- ptáme se na něj otázkou: **Co dělá podmět?**

1) přísudek slovesný

- vyjádřen **slovesem**

a) jednoduchý slovesný tvar

- vyjádřen jedním slovem (+ zvrtné zájmeno se, si)
- Pavel si čte. Karel lyžuje. Renata si zpívá.

b) složený slovesný tvar

- vyjádřen více slovy
- Renata si bude zpívat. Podívali bychom se na film.

2) přísudek jmenný

- vyjádřen pouze **jménem** (podstatným nebo přídavným)
- běžně se nepoužívá, vyskytuje se např. v příslovích
- Mladost – radost. (přísudek = radost – podstatné jm.)

3) přísudek jmenný se sponou

- vyjádřen **slovesem být/stát se + jménem** (podstatným nebo přídavným)
spona + jméno

- Kočka je savec.

tvar slovesa být + podstatné jm.

Karel je chytrý.

tvar slovesa být + přídavné jm.

Pavel se stal doktorem.

stát se + podstatné jm.

Co dělá kočka? Je savec.

Co dělá Karel? Je chytrý.

Co dělá Pavel? Stal se doktorem.

Zápis 2. 12. 2020

Shoda přísudku s podmětem

Po	Př
r. mužský životný (chlapci)	pracovali (ti chlapci)
r. mužský neživotný (stroje)	pracovaly (ty stroje)
r. ženský (ženy)	pracovaly (ty ženy)
r. střední (auta)	troubila (ta auta)

Pokud mluvíme všeobecně (**my, vy, oni, všichni**) → **i**

Např.: Oni odjeli už včera.

Podmět nevyjádřený (**my, vy, oni**) → **i**

Byli jsme na hradě. [my]

Byli jste na hradě. [vy]

Byli na hradě. [oni]

Zápis 3. 12.

Shoda přísudku s několikanásobným podmětem

1) alespoň jeden podmět r. mužského životného → **i**

Dívky a chlapci šli včera do školy.

2) podměty r. ženského → **y**

Petra a Adéla šly do školy.

3) podměty r. **mužského neživotného** → **y**

Stromy a keře se zazelenaly.

4) podměty r. **středního**

- č. jednotného → **y**

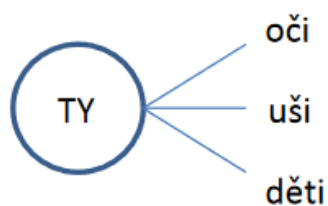
Štěně a kotě si hrály.

- č. množného → **a**

Štěňata a koťata si hrála.

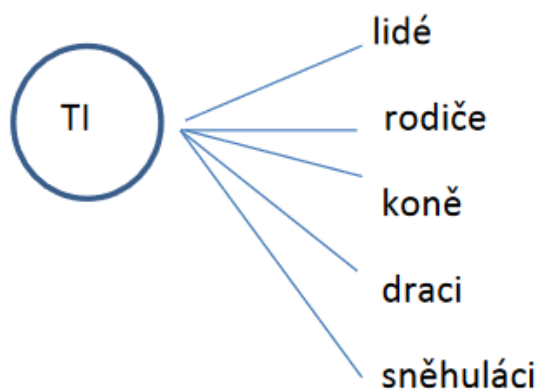
Zápis 4. 12.

POZOR!

Pálily ho oči. (ty oči)

Děti si hrály na hřišti. (ty děti)

Lidé se sešli na náměstí. (ti lidé)

Rodiče šli do kina. (ti rodiče)